

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 17784
Tarih : 06.05.2026

10/4165

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ceza infaz kurumlarında son yıllarda artan ölüm, şüpheli ölüm, intihar ve intihar girişimi vakalarının tüm boyutlarıyla araştırılması; cezaevlerinin mimari yapısından infaz uygulamalarına, S Tipi, Y Tipi ve Yüksek Güvenlikli cezaevi modelinden ağırlaştırılmış müebbet infaz rejimine, sağlık ve psikososyal destek hizmetlerinden bağımsız denetim mekanizmalarına kadar yaşam hakkı bakımından risk üreten tüm nedenlerin ortaya çıkarılması; cezaevlerinde ölümleri önlemeye dönük yasal ve idari tedbirlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Nevrez UYSAL ASLAN

Şırnak Milletvekili

ÖZET GEREKÇE

Adalet Bakanlığının paylaştığı resmi veriler, ceza infaz kurumlarında yaşanan ölüm ve intihar vakalarının ulaştığı boyutu açık biçimde ortaya koymaktadır. Bakanlık verilerine göre; 2018 ila 2023 yılları arasında, 24/07/2023 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumlarında hayatını kaybeden toplam hükümlü ve tutuklu sayısı 2.258'dir. Yine 24/07/2023 ila 20/12/2024 tarihleri arasında ceza infaz kurumlarında hayatını kaybeden kişi sayısı 1.026'dır. Ayrıca 01/01/2024 ila 30/11/2024 tarihleri arasında ceza infaz kurumlarında 68 hükümlü ve tutuklunun intihar etmek suretiyle yaşamını yitirdiği Bakanlık kayıtlarına yansımıştır. Bu veriler birlikte değerlendirildiğinde, ceza infaz sisteminin yaşam hakkı bakımından ağır bir alarm verdiği; cezaevlerinde ölüm ve intihar vakalarının münferit olaylar olarak geçiştirilemeyecek yapısal bir krize dönüştüğü açıkça görülmektedir.

Bu alarmın somut karşılığı, son dönemde farklı ceza infaz kurumlarından art arda gelen ölüm haberlerinde açık biçimde görülmektedir. Marmara 5 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan ağır hasta mahpus Mehmet Edip Taşar 24 Mart 2026'da; Kırşehir S Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan Rojhat Babat 1 Nisan 2026'da yaşamını yitirmiştir. Batman Cezaevi Kampüsü bakımından ise kamuoyuna yansıyan bilgilere göre 25 Mayıs 2022'de Sıddık Uğur'un, 30 Ağustos 2025'te İskender Ak'ın, Eylül 2025'te Yücel Balıkcı'nın, Ekim 2025'te Harun Şanlı'nın, 13 Nisan 2026'da Mehmet Çeviren'in ve 23 Nisan 2026'da Dılbaz Abi'nin yaşamını yitirmesi; ayrıca Mustafa adlı bir mahpusun ölümüne ilişkin bilgilerin de kamuoyuna yansması, cezaevlerinde ölüm, şüpheli ölüm ve intihar vakalarının tekil olaylar olarak geçiştirilemeyecek yapısal bir soruna dönüştüğünü ve bu yapısal sorunun sürdüğünü göstermektedir.

Bu vakalar, aynı zamanda ölüm anından çok önce başlayan bir hak ihlali zincirine işaret etmektedir. Tecrit rejimi, sağlık hizmetine erişimdeki engeller, psikososyal destek mekanizmalarının yetersizliği, intihar riskini önleme kapasitesindeki zayıflık ve kapalı kurum denetimindeki boşluklar; mahpusların yaşamla bağını koruyan bir sistem yerine, bu bağı her gün biraz daha kırılganlaştıran yapısal bir düzen üretmektedir.

GEREKÇE

Ceza infaz kurumlarında ölüm ve intihar riskini büyüten başlıkların başında, mahpusların gündelik yaşamını belirleyen mimari yapı ve tecrit merkezli infaz uygulamaları gelmektedir. Özellikle S Tipi, Y Tipi ve Yüksek Güvenlikli cezaevleri; mahpusları sınırlı hareket, sınırlı ortak alan, sınırlı sosyal temas ve yoğun gözetim içinde tutan bir infaz modeli üzerine inşa edilmiştir. Bu mimari yapı, tecridi gündelik yaşamın kalıcı bir parçası haline getirmektedir. Tekli odalar, dar havalandırmalar, ortak faaliyet alanlarının sınırlılığı, mahpuslar arası temasın azaltılması ve sürekli gözetim pratikleri; mahpuslar üzerinde ruhsal ve fiziksel yıpranmayı artıran koşullar yaratmaktadır.

İç Anadolu Bölge Hapishaneleri Hak İhlalleri İzleme Koordinasyonu tarafından hazırlanan 3 Mart 2025 tarihli Kırşehir S Tipi ve Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Hapishanesi İzleme Raporu'nda; kurum koşulları nedeniyle intiharların yaşandığı, adli mahpuslar arasında yaşanan kriz ve fiziki kavgalara idarenin kayıtsız kaldığı, kimi durumlarda bu kayıtsızlığın ölüm ve intihar riskini artıran bir kurumsal zaaf yarattığı aktarılmıştır. Raporla ayrıca kirli su, tecrit, sınırlı havalandırma, aile görüşlerinin fiilen daraltılması, sağlık hizmetine erişimin engellenmesi ve psikolojik sorunları bulunan mahpuslara ilişkin risklerin giderilmemesi gibi bulgular yer almaktadır. Bu tespitler, söz konusu cezaevi modellerinin yalnızca kapatma rejimi üretmediğini; intihar riskini büyüten, mahpusun yaşamla bağına zayıflatan ve önleyici mekanizmaları işlemez hale getiren bir yapısal sorun alanı olduğunu göstermektedir.

Üstelik bu yapılarda tutulma, kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunan hükümlülerle sınırlı kalmamakta; tutuklular ve hükümlülükler de aynı mimari ve idari rejimin içine alınmaktadır. Böylece S Tipi, Y Tipi ve Yüksek Güvenlikli cezaevlerinde kurulan tecrit merkezli düzen, kişinin yargısal statüsünü aşan bir kapatma pratiği üretmekte; tutukluluk, hükümlülük ve hükümlülük ayrımını fiilen aynı kapatma pratiği içinde eritmektedir.

Ölünceye kadar infaz anlayışına dayanan ağırlaştırılmış müebbet rejimi, ölümü cezanın kaçınılmaz sonucu haline getiren; mahpusun yaşamla, umutla ve gelecekle bağına sistematik biçimde aşındıran en ağır yapısal infaz başlıklarından biridir. Türk Ceza Kanunu'nun 47'nci maddesi, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının hükümlünün hayatı boyunca devam edeceğini ve sıkı güvenlik rejimine göre infaz edileceğini düzenlemektedir. 5275 sayılı Kanun'un 25'inci maddesi bu sıkı güvenlik rejimini tek kişilik odada barındırma, günde bir saat açık havaya çıkma ve spor hakkı, sınırlı temas, sınırlı telefon ve sınırlı ziyaret üzerinden somutlaştırmaktadır. Aynı Kanun'un 107'nci maddesinin 16'ncı fıkrası ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4'üncü fıkrası ise belirli suçlar bakımından koşullu salıverme yolunu kapatmakta; özellikle 3713 sayılı Kanun'daki düzenleme, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasının ölünceye kadar devam edeceğini açık biçimde ifade etmektedir.

Bu hukuki çerçeve, mahpus açısından yalnızca ağır bir kapatma rejimi yaratmakla kalmamakta; çıkış ihtimalinin yok edildiği, geleceğe dair beklentinin ortadan kaldırıldığı, sosyal temasın daraltıldığı ve tecrit koşullarının süreklileştiği bir düzen kurmaktadır. Avrupa

İnsan Hakları Mahkemesi'nin Vinter ve Diğerleri kararında ortaya koyduğu gözden geçirilebilirlik ilkesi ile Öcalan/Türkiye, Kaytan/Türkiye, Gurban/Türkiye ve Boltan/Türkiye kararları, tahliye umudu bulunmayan ve gerçek bir gözden geçirme mekanizması içermeyen ağırlaştırılmış müebbet rejiminin insan onuruyla bağdaşmadığını açıkça ortaya koymuştur. Buna rağmen Türkiye'de umut hakkını güvence altına alan etkili bir yasal mekanizma kurulmamıştır. Bu nedenle cezaevlerinde yaşanan ölüm ve intihar vakaları değerlendirilirken ağırlaştırılmış müebbet rejimi; mahpusun ruhsal dayanıklılığını aşındıran, yaşamla bağıny zayıflatan, umutsuzluğu kurumsallaştıran ve tecrit mimarisiyle birleştiğinde ölüm riskini büyüten bir infaz düzeni olarak araştırılmalıdır.

Cezaevlerinde ölüm ve intihar riskini büyüten temel alanlardan bir diğeri, sağlık hakkına erişim ve psikososyal destek mekanizmalarındaki yapısal yetersizliklerdir. Mahpusların fiziksel ve ruhsal durumlarının düzenli izlenmemesi, intihar riskine işaret eden beyanların zamanında dikkate alınmaması, revir ve hastane sevklerinde yaşanan gecikmeler, kelepçeli muayene, ağız içi arama dayatması, ring aracı koşulları ile psikolog ve sosyal çalışmacı yetersizliği yaşam hakkı bakımından doğrudan risk üretmektedir. İntihar riski çoğu zaman tek bir anda ortaya çıkmamakta; yalnızlaştırma, sağlık sorunları, belirsizlik, idari baskı ve sonuçsuz kalan başvuruların birikimiyle ağırlaşmaktadır.

İdari uygulamalar, disiplin mekanizmaları ve denetim eksikliği de bu tablonun parçasıdır. Dilekçelerin yanıtı bırakılması, şikâyetlerin etkili incelenmemesi, ailelerden uzak illere sevk politikaları, oda değişikliği taleplerinin karşılanmaması, sağlık ve sosyal faaliyet taleplerinin keyfi biçimde sınırlandırılması; mahpusların sorunlarını görünür kılmasını zorlaştırmakta, risk işaretlerini kurum içinde kaybettirmektedir. Kapalı kurumlarda zamanında, etkili ve önleyici denetim işletilmediğinde, ölüm ve intiharlar yalnızca olay sonrasında tutanaklara geçen sonuçlar olarak kalmaktadır. Bu nedenle cezaevlerinde yaşam hakkının korunması bakımından; düzenli ruhsal değerlendirme, erken uyarı sistemi, sağlık hizmetine engelsiz erişim, aile ve avukat görüşlerinde dile getirilen risklerin dikkate alınması, sosyal temasın güçlendirilmesi ve bağımsız denetim mekanizmalarının işleyişi, Meclis araştırmasının temel başlıkları arasında yer almalıdır.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	